

SYLABUS

DOTYCZY CYKLU KSZTAŁCENIA ...2019-2022.....

(skrajne daty)

Rok akademicki .2020/2021.....

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O PRZEDMIOCIE

Nazwa przedmiotu	Historia filozofii współczesnej
Kod przedmiotu*	
nazwa jednostki prowadzącej kierunek	Kolegium Nauk Humanistycznych
Nazwa jednostki realizującej przedmiot	Instytut Filozofii
Kierunek studiów	Filozofia
Poziom studiów	Studia pierwszego stopnia
Profil	Ogólnoakademicki
Forma studiów	Studia stacjonarne
Rok i semestr/y studiów	Rok III semestr V; rok III semestr VI
Rodzaj przedmiotu	Podstawowy
Język wykładowy	j. polski
Koordynator	Dr hab. Andrzej Niemczuk, prof. UR
Imię i nazwisko osoby prowadzącej / osób prowadzących	Dr hab. Andrzej Niemczuk, prof. UR Dr Marek Bosak

* -opcjonalnie, zgodnie z ustaleniami w Jednostce

1.1. Formy zajęć dydaktycznych, wymiar godzin i punktów ECTS

Semestr (nr)	Wykł.	Ćw.	Konw.	Lab.	Sem.	ZP	Prakt.	Inne (jakie?)	Liczba pkt. ECTS
V	30	30							3,5
VI	30	30							3,5

1.2. Sposób realizacji zajęć zajęcia w formie tradycyjnej zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość**1.3 Forma zaliczenia przedmiotu (z toku) (egzamin, zaliczenie z oceną, zaliczenie bez oceny)***Wykład – egzamin ustny; ćw. - zaliczenie z oceną***2. WYMAGANIA WSTĘPNE**

Zaliczenie przedmiotów: Wstęp do filozofii; Historia filozofii starożytnej, Historia filozofii średniowiecznej; Historia filozofii nowożytnej

3. CELE, EFEKTY UCZENIA SIĘ, TREŚCI PROGRAMOWE I STOSOWANE METODY DYDAKTYCZNE

3.1 Cele przedmiotu

C1	Celem nauczania Historii filozofii współczesnej jest przyswojenie przez studentów podstawowej wiedzy na temat najważniejszych idei, problemów i argumentacji, wytworzonych w okresie objętym terminem „filozofia współczesna” (od końca XIX wieku do końca XX wieku). Celem wykładu jest systematyczna prezentacja poszczególnych teorii i wyjaśnienie tworzących je pojęć filozoficznych (wraz z ich założeniami i konsekwencjami), a także przedstawienie dyskutowanych w filozofii współczesnej problemów (wraz z ich kontekstami historycznymi i merytorycznymi) oraz wysuwanych argumentacji. Celem ćwiczeń jest analiza i merytoryczna dyskusja dotycząca najważniejszych fragmentów tekstów z zakresu filozofii współczesnej.
...	
Cn	

3.2 Efekty uczenia się dla przedmiotu

EK (efekt uczenia się)	Treść efektu uczenia się zdefiniowanego dla przedmiotu	Odniesienie do efektów kierunkowych ¹
K_Wo1,	w zaawansowanym stopniu: - miejsce i znaczenie filozofii w relacji do nauk, jej specyfikę przedmiotową i metodologiczną, terminologię filozoficzną w języku polskim, a w wybranym języku obcym - terminologię na poziomie podstawowym; zależności między subdyscyplinami filozoficznymi, metody badawcze i strategie argumentacyjne właściwe dla subdyscyplin filozoficznych, oraz główne kierunki w ich obrębie; metody interpretacji tekstu filozoficznego	P6S_WG
K_Wo2,	w zaawansowanym stopniu: - historyczne kształtowanie się idei filozoficznych, poglądy i pisma klasycznych autorów filozoficznych, obecność idei filozoficznych w dziełach polskiej kultury; rolę refleksji filozoficznej w kształtowaniu kultury i społeczeństwa	P6S_WG
K_Wo3,	w zaawansowanym stopniu: - poglądy dotyczące relacji zachodzących między strukturami i instytucjami społecznymi, rodzajów więzi społecznych i prawidłowości, którym podlegają; normy konstytuujące i regulujące struktury i instytucje społeczne	P6S_WG/K
K_Uo1,	- poprawnie stosować terminologię filozoficzną, formułować problemy, tezy, własne poglądy; dobierać i stosować właściwe metody i narzędzia w tym zaawansowane techniki informacyjno-komunikacyjne; wyszukiwać, analizować, oceniać, selekcjonować i wykorzystywać informacje ze źródeł pisanych i elektronicznych; identyfikować normatywne ugruntowanie instytucji społecznych i	P6S_UW

¹ W przypadku ścieżki kształcenia prowadzącej do uzyskania kwalifikacji nauczycielskich uwzględnić również efekty uczenia się ze standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

	normatywne uwarunkowania zjawisk społecznych	
K_Uo2,	<p>- rozpoznawać odmienne stanowiska światopoglądowe i wyobrażenia kulturowe na poziomie umożliwiającym dialog między nimi; stosować typowe strategie argumentacyjne, konstruować argumenty krytyczne, formułować odpowiedzi na krytykę; interpretować tekst filozoficzny, słuchać ze zrozumieniem ustnych prezentacji idei i argumentów filozoficznych, analizować te idee i argumenty (uzasadniać i krytykować), wykrywać zależności między tezami oraz zależności między ideami filozoficznymi a procesami społecznymi i kulturalnymi</p> <p>- posługiwać się językiem obcym na poziomie B2 ESOKJ, pisać proste rozprawy z samodzielnie dobraną literaturą, tłumaczyć prosty tekst filozoficzny na wybrany język obcy, tłumaczyć średnio trudny tekst filozoficzny z wybranego języka obcego</p>	P6S_UK
K_Uo4,	- samodzielnie zdobywać wiedzę	P6S_UU
K_Ko1,	- krytycznej oceny posiadanej przez siebie wiedzy, przyjmowania nowych idei, zmiany opinii w świetle dostępnych danych i argumentów; do formułowania propozycji rozwiązania rozpoznanych problemów	P6S_KK
K_Ko3,	- działań na rzecz zachowania dziedzictwa filozoficznego i brania odpowiedzialności za trafność przekazywanej wiedzy; ciągłego dokształcania i rozwoju zawodowego	P6S_KR

3.3 Treści programowe

A. Problematyka wykładu

<p>Treści merytoryczne</p> <ul style="list-style-type: none"> - Główne problemy filozofii współczesnej; - W. Dilthey: problem nauk humanistycznych, kultura jako obiektywizacja życia, hermeneutyka jako podstawowa metoda nauk o duchu, rozumienie a wyjaśnianie, problem historyzmu; - F. Nietzsche: charakterystyka i genealogia nihilizmu, krytyka metafizyki (platonizmu) i religii chrześcijańskiej, genealogia i krytyka moralności, koncepcja dekadencji i resentymentu, krytyka prawdy, pozytywne idee filozofii Nietschego (wola mocy, amor fati, wieczny powrót), problem nadczłowieka, idea końca filozofii; - H. Bergson: wolność a determinizm naukowy; czas fizyczny a trwanie metafizyczne, problem psychofizyczny, procesualizm, wiedza intelektualna a intuicja, metafizyka a nauki empiryczne, elan vital i ewolucja twórcza, źródła moralności, dwa typy religii; - neokantyzm i jego wersje; - pragmatyzm W. Jamesa: Ch. Peirce jako inspirator pragmatyzmu, krytyka racjonalizmu i empiryzm radykalny, pragmatyczna metoda i koncepcja prawdy, pluralizm doświadczenia, pragmatystyczna filozofia religii; - instrumentalizm J. Deweya: myślenie jako proces praktyczny, naturalizm i empiryzm, instrumentalistyczna interpretacja wiedzy, pragmatystyczna filozofia wartości, obrona demokracji, pragmatystyczne idee w filozofii edukacji; - Z. Freud: psychoanalityczna koncepcja człowieka i kultury; - E. Fromm: człowiek i społeczeństwo w świetle psychoanalizy kulturalistycznej;
--

- E. Husserl: krytyka psychologizmu, idea fenomenologii jako filozofii pierwszej, koncepcja metody (redukcji transcendentnej i ejdetycznej), problematyczne kwestie fenomenologii (ego transcendentalne, problem intersubiektywności, problem konstytucji sensu, kwestia idealizmu subiektywnego);
- M. Scheler: fenomenologiczna koncepcja wiedzy; materialna etyka wartości, antropologia filozoficzna;
- N. Hartmann: idea ontologii krytycznej, metafizyka poznania, struktura bytu i prawa bytowe, koncepcja ducha, wolność w warstwowej budowie bytu realnego, wolność wobec wartości idealnych, swoistość bytu ludzkiego.
- Kierkegaard jako prekursor egzystencjalizmu;
- M. Heidegger: idea ontologii fundamentalnej (problem Bycia i hermeneutyczna modyfikacja metody fenomenologicznej), *Dasein* jako egzystencja, charakterystyka egzystencjałów, prawda jako *aletheia*, stosunek Heideggera do metafizyki, synteza egzystencjalizmu z hermeneutyką.
- K. Jaspers: odróżnienie filozofii od nauk empirycznych, filozofia jako samorozumienie się człowieka („rozsądzanie egzystencji”), relacja między egzystencją a transcendencją, człowiek jako „egzystencja możliwa”, wiara filozoficzna i szyfry transcendencji, rodzaje „wszechobejmującego”, znaczenie rozumu dla egzystencji.
- J. P. Sartre: dwa rodzaje bytu (byt w sobie i byt dla siebie), fenomenologia i ontologia bytu dla siebie, świadomość jako nicomość podstawą wolności absolutnej, dowody na nieistnienie Boga, wartości jako wytwory wolności, człowiek jako „daremna pasja”.
- F. H. Bradley: analiza problemów filozoficznych w perspektywie idealizmu absolutnego;
- L. Wittgenstein: język i świat w „Traktacie logiczno-filozoficznym”, kryterium sensowności zdań i jego paradoksy, koncepcja filozofii i jej aporie, podmiot i „to, co mistyczne”, koncepcja języka w „Dociekaniach filozoficznych”, prymat pragmatyki nad semantyką, aporie krytyki filozofii.
- Neopozytywizm: problem demarkacji między nauką a metafizyką, sens empiryzmu logicznego, fizykalizm, filozofia jako logiczna analiza języka, emotywizm w etyce.
- Filozofia hermeneutyczna H-G. Gadamera i P. Ricoeura;
- A. N. Whitehead: metafizyka procesu (szkic);
- Kierunki badawcze w filozofii analitycznej: problem języka, problem moralności, problem religii, problem umysłu, zagadnienia metafizyczne.
- Filozofia postmodernizmu: metafizyka jako metanarracja, „rozum” jako pojęcie ideologiczne, język jako „skrzynka z narzędziami” (pluralizm dyskursów), krytyka idei prawdy, podmiot jako wielość sił (krytyka autonomii i tożsamości podmiotu), prymat estetyki nad moralnością, demokratyzacja i estetyzacja życia przeciwko „logocentryzmowi” filozofii.

B. Problematyka ćwiczeń audytoryjnych, konwersatoryjnych, laboratoryjnych, zajęć praktycznych

Treści merytoryczne

Wprowadzenie do filozofii XX wieku

2 godz.

Kultura europejska i jej dziedziny; periodyzacja dziejów w ramach poszczególnych dziedzin kultury; współczesność w filozofii i jej wyróżniki; kryzys racjonalizmu i próby jego przezwyciężenia; filozofia życia, pragmatyzm i neopragmatyzm jako próby opisu rzeczywistości bez odwołania się do kartezjańskiego *ratio*; irracjonalizacja kultur i jej symptomy

Fryderyk Nietzsche

4 godz.

Kategoria *życia* oraz kategoria *woli ku mocy*, obrazowa sztuka apollinińska a

nieobrazowa dyonizyjska sztuka muzyki, ludzie silni a ludzie słabi oraz właściwa im moralność i kultura przez nich tworzona, krytyka poznania, ocena działalności Sokratesa, krytyka metafizyki, Kategoria resentymentu, śmierć Boga a nihilizm, przewartościowanie wartości, idea nadczłowieka, filozofia jako mit, wieczny powrót, Nietzsche jako myśliciel metafizyczny w ujęciu M. Heideggera

Wilhelm Dilthey

4 godz.

Psychologia analityczno-opisowa a teoria poznania, świadomość historyczna, koncepcja filozofii, teoria światopoglądów, nauki przyrodnicze a nauki humanistyczne, hermeneutyka jako teoria sztuki rozumienia, koło hermeneutyczne, wykładnia (interpretacja), życie i jego kategorie (przeżycie, znaczenie, ważność, układ) jako podstawa opisu i wyjaśniania rzeczywistości, rozumienie i jego form jako „odnajdywanie się *ja* w *ty*”

Henri Bergson

4 godz.

Ewolucja twórcza, *elan vital*, porządek przyrody a forma umysłu; intuicja i instynkt, jaźń powierzchowna i jaźń głęboka, dusza a ciało, wrażenia a wyobrażenia, czas i przestrzeń, dwa źródła moralności; religia statyczna i religia dynamiczna.

Sigmund Freud

2 godz.

Psychologia a problem nieświadomości, koncepcja człowieka (struktura i dynamika osobowości), popędy i ich cechy (źródło, cel, przedmiot, siła), popędy życia i popędy śmierci, kateksja i antykateksja, przemieszczenie, sublimacja, identyfikacja, lęk i jego rodzaje, wyparcie, projekcja, stadia rozwoju osobowości, fiksacja i regresja, psychoanaliza (czynności pomyłkowe, kompleksy, nerwice, marzenia senne – ich rola i znaczenie); koncepcja kultury

Neokantyzm

4 godz.

Neokantyzm marburski: Charakterystyka szkoły (podstawowe założenia i poglądy), interpretacje myśli Kanta, mankamenty teorii Kanta, problem rzeczy samej w sobie, doświadczenie a rzeczywistość, wrażenia i ich rola, pojęcie „świadomości w ogóle”, życie i dzieło E. Cassirera, koncepcja człowieka, krytyka teorii obicia, czas i przestrzeń, kultura a formy symboliczne, symbol jako tworzywo kultury, język, mit, sztuka, historia, nauka i ich wzajemne relacje.

Neokantyzm badeński: Sytuacja i przedmiot filozofii w ujęciu Windelbanda, prawda jako to, o powinno być pomyślane, podział nauk szczegółowych, zadania filozofii w ujęciu Rickerta, teoria poznania - jej cele i drogi ich realizacji, teoria trzech królestw, koncepcja podmiotu

Edmund Husserl

4 godz.

Stadia rozwojowe myśli Husserla, koncepcja filozofii jako ścisłej nauki (streng Wissenschaft), warunki poznania apodyktycznego, krytyka psychologizmu, historyzmu i naturalizmu, idea powrotu do rzeczy samych, redukcja transcendentna, problem „czystej świadomości”, redukcja eidetyczna, zasada wszelkich zasad, problem konstytucji, problem intersubiektywności, *Lebenswelt*

Ludwig Wittgenstein

4 godz.

Ontologia Traktatu logiczno-filozoficznego i jego podstawowe pytanie, funkcja zdań, myśl a język, atomizm, przestrzeń logiczna, milczenie, pojęcie gry językowej, „podobieństwa rodzinne”, język jako narzędzie, problem znaczeń, stosunek do logiki,

filozofii i metafizyki.

Max Scheler

4 godz.

Koncepcja podmiotu aksjologicznego; koncepcja wartości; iluzje aksjologiczne; koncepcja człowieka; koncepcja filozofii; wzlot; teoria światopoglądów; miłość i nienawiść; krytyka nietzscheańskiej wizji chrześcijaństwa jako resentymentu; antropologia i jej ujęcia; rozum i duch; Bóg; etyka formalna a etyka materialna.

Nikolai Hartmann

2 godz.

Myślenie systemowe a myślenie systematyczne, metafizyka, ontologia a teoria poznania, koncepcja świata realnego, koncepcja bytu duchowego, teoria wartości

Martin Heidegger

4 godz.

Ontologiczne ugruntowanie filozofii, podstawowe kategorie filozofii Heideggera, fenomenologia jako hermeneutyka *Dasein*, koncepcja człowieka a zagadnienie egzystencji i egzystencjaliów, człowiek jako „byt ku” a kwestia codzienności

Jen Paul Sartre

2 godz.

Egzystencja, wolność i wybór; „zła wiara”, autokreacja, byt w sobie i byt dla siebie, nicość, człowiek wobec absurdu, niepokój, dola człowieka, ateizm, ja – inny, egzystencjalizm a humanizm

Karl Jaspers

2 godz.

Stosunek do religii, koncepcja filozofii oraz relacje łączące filozofię z nauką, egzystencja, sytuacje graniczne, możliwość i granice poznania, Ogarniające i jego rodzaje, koncepcja Boga i świata, szyfry transcendencji, problem wolności i Boga, problem dobra i zła; człowiek a historia, strukturalizacja dziejów.

Emmanuel Mounier

2 godz.

Koncepcja filozofii, personalizm w ujęciu Mouniera, pojęcie osoby, typy relacji międzyludzkich, Herkules i Narcyz a problem alienacji, warunki realizacji personalizmu.

John Rawls

2 godz.

Teoria sprawiedliwości: przedmiot i rola sprawiedliwości, poczucie sprawiedliwości, zasady sprawiedliwości, sytuacja pierwotna, dystrybucja, wolność

Robert Nozick

2 godz.

Stan natury, państwo, jego rola i mechanizmy powstawania, Legalistyczna teoria sprawiedliwości, utopia

Pragmatyzm

2 godz.

S. Peirce i jego koncepcja prawdy, fallibilizm, teoria znaczenia, abdukcja, podział nauk. Prawda w ujęciu W. Jamesa, radykalny empiryzm, pragmatyzm a metafizyka, prawo do wiary, Instrumentalizm J. Deweya, koncepcja doświadczenia, etyka, cele edukacji i wychowania.

Richard Rorty

2 godz.

Kanon platońsko-kantowski i jego krytyka; koncepcja filozofii i nauki, koncepcja człowieka, koncepcja kultury, etnocentryzm i liberalizm, problem relatywizmu,

problem antyreprezentcjonizmu.

Jacques Derrida

2 godz.

Koncepcja filozofii, stosunek do metafizyki, problem prawdy, rola metafory w poznawaniu świata, mitologia; tropy, różnia, dekonstrukcja.

Filozofia XX wieku – podsumowanie

2 godz.

Podstawowe problemy XX –wiecznej myśli filozoficznej i próby ich rozwiązania, racjonalizm i irracjonalizm jako nurty wyznaczające charakter myśli filozoficznej XX wieku, teza o końcu filozofii – jej zasadność i konsekwencje, filozofia wieku XX a filozofia dziś.

3.4 Metody dydaktyczne

Np.:

Wykład: wykład problemowy, wykład z prezentacją multimedialną, metody kształcenia na odległość

Ćwiczenia: analiza tekstów z dyskusją, metoda projektów (projekt badawczy, wdrożeniowy, praktyczny), praca w grupach (rozwiązywanie zadań, dyskusja), gry dydaktyczne, metody kształcenia na odległość

Laboratorium: wykonywanie doświadczeń, projektowanie doświadczeń

Wykład: wykład problemowy

Ćwiczenia: Analiza tekstów z dyskusją

4. METODY I KRYTERIA OCENY

4.1 Sposoby weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody oceny efektów uczenia się (np.: kolokwium, egzamin ustny, egzamin pisemny, projekt, sprawozdanie, obserwacja w trakcie zajęć)	Forma zajęć dydaktycznych (w, ćw, ...)
K_Wo1,	egzamin ustny; obserwacja w trakcie zajęć	w, ćw
K_Wo2,	egzamin ustny; obserwacja w trakcie zajęć	w, ćw
K_Wo3,	egzamin ustny; obserwacja w trakcie zajęć	w, ćw
K_Uo1,	egzamin ustny; obserwacja w trakcie zajęć	w, ćw
K_Uo2,	egzamin ustny; obserwacja w trakcie zajęć	w, ćw
K_Uo4,	egzamin ustny; obserwacja w trakcie zajęć	w, ćw
K_Ko1,	egzamin ustny; obserwacja w trakcie zajęć	w, ćw
K_Ko3,	egzamin ustny; obserwacja w trakcie zajęć	w, ćw

4.2 Warunki zaliczenia przedmiotu (kryteria oceniania)

Warunkiem zaliczenia ćwiczeń jest aktywne uczestnictwo w zajęciach będące odstawą do oceny efektów kształcenia. Ocena końcowa ustalana jest na podstawie obserwacji i jest średnią ocen cząstkowych. W razie usprawiedliwionej nieobecności problematyka zajęć omawiana jest podczas konsultacji.

5. CAŁKOWITY NAKŁAD PRACY STUDENTA POTRZEBNY DO OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH EFEKTÓW W GODZINACH ORAZ PUNKTACH ECTS

Forma aktywności	Średnia liczba godzin na zrealizowanie aktywności
Godziny kontaktowe wynikające z harmonogramu studiów	120
Inne z udziałem nauczyciela akademickiego (udział w konsultacjach, egzaminie)	2
Godziny niekontaktowe – praca własna studenta (przygotowanie do zajęć, egzaminu, napisanie referatu itp.)	90
SUMA GODZIN	212
SUMARYCZNA LICZBA PUNKTÓW ECTS	7

* Należy uwzględnić, że 1 pkt ECTS odpowiada 25-30 godzin całkowitego nakładu pracy studenta.

6. PRAKTYKI ZAWODOWE W RAMACH PRZEDMIOTU

wymiar godzinowy	-
zasady i formy odbywania praktyk	-

7. LITERATURA

Literatura podstawowa:

Wykład:

- E. Gilson, A. A. Maurer, T. Langan, *Historia filozofii współczesnej*, W-wa 1979;
- T. Gadacz, *Historia filozofii XX wieku*, t. 1 i 2, Kraków 2009;
- H. Schnadelbach, *Filozofia w Niemczech 1831-1933*, Warszawa 1992;
- V. Descombes, *To samo i inne. Czterdzieści pięć lat filozofii francuskiej (1933-1978)*, Warszawa 1996;
- Z. Kuderowicz (red.) *Filozofia współczesna*, t. 1 i 2, (różne wydania);
- F. Copleston, *Historia filozofii*, Warszawa 1991, t. VIII i IX, (fragmenty);
- A. Nowaczyk, *Filozofia analityczna*, Warszawa 2008.

Ćwiczenia:

- Nietzsche F., *Zmierzch bożyszcz czyli jak filozofuje się młotem*, przeł. S. Wyrzykowski, Warszawa 1906, s. 13-56.
- Nietzsche F., *Tako rzecze Zaratustra Książka dla wszystkich i dla nikogo*, przeł. W. Berent, wyd. Zysk i S-ka, Poznań 2000, s. 7-40.
- Nietzsche F., *Wola mocy*, przeł. S. Frycz i K. Drzewiecki, Wyd. Zielona Sowa, Kraków 2006. (fragm.)
- Heidegger M., *Powiedzenie Nietzschego „Bóg umarł”*, przeł. J. Gierasimiuk [w:] M. Heidegger, „Drogi lasu”, wyd. Fundacja Aletheia, Warszawa 1997.
- Dilthey W., *O istocie filozofii i inne pisma*, przeł. E. Paczkowska-Łagowska, wyd. PWN, Warszawa 1987, s. 113-175.
- W. Dilthey, *Budowa świata historycznego w naukach humanistycznych*, przeł. E.

- Paczkowska-Łagowska, Wyd. Słowo / Obraz Terytoria, Gdańsk 2004, s. 19-101; 171-212.
- Bergson H. *Ewolucja twórcza*, przeł. F. Znaniecki, wyd. Książka i Wiedza, Warszawa 1957, s. 9-20, 50-54, 86-98, 124-131, 198-200, 232-238.
- Bergson H. *Dwa źródła moralności i religii*, tłum. P. Kostyło i K. Skorulski, wyd. Znak, Kraków 1993, rozdz. I s. 15-105, rozdz. III, s. 205-259.
- Freud Z., *Wstęp do psychoanalizy*, tłum. S. Kempnerówna, W. Znaniewicki, wyd. PWN, Warszawa 1997, s. 103-234.
- Bakradze K., *Z dziejów filozofii współczesnej*, tłum. H. Zelnikowa, Warszawa 1964, s. 151-308.
- Cassirer E., *Esej o człowieku. Wstęp do filozofii kultury*, przeł. A. Staniewska, wyd. Czytelnik, Warszawa 1998 (fragm.)
- Husserl E., *Filozofia jako ścisła nauka*, tłum. W. Galewicz, wyd. Fundacja Aletheia, Warszawa 1992 (całość).
- Husserl E., *Idea fenomenologii Pięć Wykładów*, przeł. J. Sidorek, PWN, 1990 s. 9-91.
31. Husserl E. *Kryzys nauk europejskich i fenomenologia transcendentna Wprowadzenie do filozofii fenomenologicznej*, przeł. S. Walczewska, PAT, Kraków 1987.
- Wittgenstein L., *Tractatus logico-philosophicus*, przeł. B. Wolniewicz, wyd. PWN, Warszawa 1997.
- Wittgenstein L., *Dociekania filozoficzne*, przeł. B. Wolniewicz, wyd. PWN, Warszawa 2000.
- Scheler M., *Istota i formy sympatii*, tłum. A. Węgrzecki, PWN, Warszawa 1980, część B *Miłość i nienawiść* s. 228-319.
- Scheler M., *Resentyment a moralność*, przeł. J. Garewicz, Czytelnik, Warszawa 1997. (fragm..)
- Hartmann N., Systematyczna autoprezentacja, [w:] „Literatura na świecie” 1987, nr 4.
- Galewicz W., N. Hartmann, wyd. Wiedza Powszechna, Warszawa 1987, (wybór pism).
- Heidegger M., *Bycie i czas*, przeł. B. Baran, PWN, Warszawa 1994, s. 3-58, 74-89, 186-256, 256-278, 325-424.
41. Sartre J. P., *Egzystencjalizm jest humanizmem*, przeł. J. Krajewski, wy. Muza, Warszawa 1998 (całość).
- Jaspers K., *Filozofia egzystencji*, [w:] Jaspers K, „Filozofia egzystencji”, przeł. D. Lachowska i A. Wołkowicz, PIW, Warszawa 1990.
- Płuzański T., *Mounier*, wyd. Wiedza Powszechna, Warszawa 1967 (wybór pism).
- Rawls J., *Teoria sprawiedliwości*, tłum. M. Panufnik, J. Pasek, A. Romaniuk, PWN 1994. (fragm.)
- Nozick R., *Anarchia, państwo, utopia*, tłum. P. Maciejko i M. Szczubiałka, Wyd. Aletheya, Warszawa 1999. (fragm.)
- James W., *Pragmatyzm*, tłum. M. Szczubiałka, Wyd. KR, Warszawa 1998, s. 65-91, 159-209.
- Rorty R. *Filozofia a zwierciadło natury*, przeł. M. Szczubiałka, wyd. Spacja, Warszawa 1994, s. 19-69, 119-191, 279-351.
- Rorty R, *Przygodność, ironia i solidarność*; przeł. W. J. Popowski, wyd. Spacja,

Warszawa 1996, s 19-107, 255-269.

Derrida J., *Biała mitologia. Metafora w tekście filozoficznym*, [w:] „Pamiętnik Literacki” LXXVII, 1986, z.3.

Literatura uzupełniająca:

Ćwiczenia:

Nietzsche F., *Narodziny tragedii czyli hellenizm i pesymizm*, przeł. L. Staff, Wyd. Zielona Sowa, Kraków 2003.

Nietzsche F., *Poza dobrem i złem*, przeł. S. Wyrzykowski, Warszawa 1905.

Kuderowicz Z., *Nietzsche*, wyd. Wiedza Powszechna, Warszawa 1976 s. 7- 175.

Zachariasz A. L., *Wilhelma Diltheya koncepcja hermeneutyki życia*, [w:] „Studia Filozoficzne”, 1984, nr 3.

Kuderowicz Z., *Wartość filozofii w rozumieniu Diltheya*, [w:] „Studia Filozoficzne”, 1964, nr 3.

Zachariasz A. L., *Pojęcie ducha obiektywnego w filozofii W. Diltheya na tle myśli G.W. Hegla, H. Rickerta i N. Hartmanna*, [w:] „Studia Filozoficzne”, 8 (1984), s. 29-46.

10. Zachariasz A. L., *Wilhelma Diltheya koncepcja hermeneutyki życia*, „Studia filozoficzne”, 3 (1984), s. 151-169.

Wojnar I., *Bergson*, Wyd. Wiedza Powszechna, Warszawa 1985.

Kołakowski L. *Bergson*, Wyd. PWN, Warszawa 1997.

Rosińska Z., *Freud*, Wyd. Wiedza Powszechna, Warszawa 2002.

Bakradze K., *Z dziejów filozofii współczesnej*, tłum. H. Zelnikowa, Warszawa 1964, s. 151-308.

Cassirer E., *Krytyka rozumu jako krytyka kultury*, tłum. A. Kołodziej, [w:] Z. Kuderowicz, „Filozofia współczesna” t. II, Warszawa 1983.

Buczyńska H., *Cassirer*, Wyd. Wiedza Powszechna, Warszawa 1963, (wybór pism).

Windelband W., *Historia a nauki przyrodnicze*, tłum. J. Wiziński, [w:] „Philosophon Agora” 1989 nr 1.

Rickert H., *Podstawowy problem teorii poznania*, tłum. J. Wiziński, [w:] „Philosophon Agora” 1989 nr 1.

Rickert H., *Uzasadnienie obiektywności*, tłum. J. Wiziński, [w:] „Philosophon Agora” 1989 nr 1.

Natorp P.; *Filozofia* [w:] „Filozofia i socjologia XX wieku”, red. B. Baczeko, Wyd. Wiedza Powszechna, Warszawa 1965.

Szyszkowska M., *Neokantyzm Filozofia społeczna wraz z filozofią prawa natury o zmiennej treści*, Wyd. Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1970.

Trochimska-Kubacka B., *Neokantyzm*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1997.

Przyłębski A., *W poszukiwaniu królestwa filozofii. Z dziejów neokantyzmu badeńskiego*, Wyd. Naukowe UAM, Poznań 1993.

Noras A. J., *Kant a neokantyzm badeński i marburski*, Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 200.

Święcicka K. *Husserl*, wyd. Wiedza Powszechna, Warszawa 1993.

Kołakowski L. *Husserl i poszukiwanie pewności*, Warszawa 1987.

- Sady W. *Wittgenstein: Życie i dzieło*, Wyd. Daimonion, Lublin 1993.
- Wolniewicz B. *Wittgenstein*, Wyd. PWN, Warszawa 1963
- Węgrzecki A., *Scheler*, Wyd. Wiedza Powszechna, Warszawa 1975.
- Hartmann N., *Jak w ogóle możliwa jest krytyczna ontologia? Przyczynek do ugruntowania ogólnej nauki o kategoriach*. Przetł. A. J. Noras. [w:] „Principia. Pisma koncepcyjne z filozofii i socjologii teoretycznej”. Tom 27-28. Kraków 2000, s. 7-63.
- Hartmann N., *Nowe drogi ontologii*. Przetł. L. Kopciuch, A. Mordka. Wyd. Rolewski, Toruń 1998.
- Hartmann N., *Zarys metafizyki poznania*, Przetł. E. Drzazgowska, P. Piszczatowski. Wyd. IFiS PAN, Warszawa 2007.
- Heidegger M., *Co zwie się myśleniem?*, przetł. J. Mizera, Wyd. PWN, Warszawa-Wrocław 2000.
- Heidegger M., *Kant a problem Metafizyki*, przetł. B. Baran, Wyd. PWN Warszawa 1989.
- Heidegger M., *Drogi lasu*, Przetł. J. Gierasimiuk, R. Marszałek, J. Mizera, J. Sidorek, K. Wolicki, Wyd. Fundacja Aletheia, Warszawa 1997.
- Gromczyński W., *Egzystencjalizm J. P. Sartre'a*, [w:] „Studia filozoficzne” 1979, nr 7.
- Pomian K., *Sartre – filozof ludzkiej egzystencji*, [w:] „Filozofia i socjologia XX wieku”, t. 2, Warszawa 1965.
- Rudziński R., *Jaspers*, wyd. Wiedza Powszechna, Warszawa 1978, s. 7-169.
- Płużański T., *Mounier*, wyd. Wiedza Powszechna, Warszawa 1967, s. 7-143.
- Grant W., *Idea osoby w pismach E. Mouniera*, „Zeszyty Naukowe KUL” 1957.
- James W., *Znaczenie prawdy. Ciąg dalszy pragmatyzmu*, przetł. M. Szczubiałka, Wyd. KR. Warszawa 2000.
- Putnam H., *Pragmatyzm. Pytania otwarte*, przetł. B. Chwedeńczuk, wyd. Aletheia, Warszawa 1999.
- Rorty R., *Konsekwencje pragmatyzmu Eseje z lat 1972-1980*, przetł. C. Karkowski, Wyd. IFiS PAN, Warszawa 1998.
- Habermas, Rorty, Kotakowski: *stan filozofii współczesnej*, przetł. J. Niżnik, Wyd. IFiS PAN, Warszawa 1996.
- Szahaj A., *Ironia i miłość. Neopragmatyzm Richarda Rorty'ego w kontekście sporu o postmodernizm*, Fundacja na Rzecz Nauki Polskiej, Wrocław 1995.
68. Kwiek M., *Rorty i Lyotard. W labiryntach postmoderny*, Wyd. Nauk. IF UAM, Poznań 1994.
- Żardecka-Nowak M., *Wspólnota i ironia. Richard Rorty i jego wizja społeczeństwa liberalnego*, Wyd. KUL, Lublin 2003.
- Derrida J., *O gramatologii*, przetł. Bogdan Banasiak, Wydawnictwo KR, Warszawa 1999
- Derrida J., *Marginesy filozofii*, przetł. Adam Dziadek, Janusz Margański, Paweł Pieniążek, Wydawnictwo KR, Warszawa 2002.
- Derrida J., *Pismo i różnica*, przetł. Krzysztof Kłosiński, Wydawnictwo KR, Warszawa 2004.